non tradidisti has lectiones, quas Imperatores vetuerunt? Respōdit Euplius: Quia Christianus sum, & tradere non licebat: magisque expedit mori, quam tradere. In his vita æterna est: qui tradit, vitam æternam perdit: vt eam non perdam, vitam meam do. Caluisianus interlocutus dixit: Euplius, qui secundum Edictum Principum non tradidit scripturas, sed legit populo, torqueatur.

Gloriosa Euplij confessio

CVMQVE torqueretur, dixit Euplius: Gratias tibi Christe, me custodi, qui propter te hæc patior. Dixit Caluisianus Consularis: Desiste, Eupli, ab insania hac, ideo adora & liberaberis. Euplius dixit: Adoro Christū, detestor dæmonia, fac quod vis, Christianus sum, hæc diu optaui. fac ꝙ vis, adde alia, Christianus sum. Postquam diu tortus esset, iussi sunt cessare carnifices, & dixit Caluisianus: Miser, adora deos, Martem cole, Apollinem, & Æsculapium. Dixit Euplius: Patrem & Filium & Spiritū sanctum adoro, sanctam Trinitatem adoro, præter quam nō est Deus, pereant dij qui non fecerunt cœlum & terram, & quæ in eis sunt: Christianus sum. Caluisianus Præfectus dixit. Sacrifica, si vis liberari. Euplius dixit: Sacrifico modo Christo Deo meipsum: quod vltra faciam non habeo: Frustra conaris: Christianus sum. III.

Sententia contra Euplium.

CALVISIANVS præcepit iterum torqueri actius. Cumq; torqueretur dixit Euplius: Gratias tibi Christe. Succurre Christe propter te hæc patior Christe, & dixit sæpius *: & deficientibus viribus, dicebat labiis tantum absq; voce hæc, vel alia. Caluisianus intra velum interius ingrediens sententiam dictauit, Et foras egressus, afferens tabellam, legit: Euplium Christianum edicta Principum contemnentem, deos blasphemantem, nec resipiscentem, gladio animaduerti iubeo. Ducite eum. Tunc appensum est ad collum eius Euangelium, cum quo apprehensus fuerat, proclamante hæc præcone: Euplius Christianus, inimicus deorum & Imperatorum. Euplius lætus dicebat semper: Gratias Christo Deo. Et cum ad locum perductus esset, genuflexus prolixius orauit: & iterum gratias agēs, præbuit iugulum, & à carnifice decollatus est. Sublatum est postea corpus eius à Christianis, & conditum aromatibus sepultum est. IV.

* *al. septies.*

De S. Hilaria & sociabus martyribus, videat Lector superius 5. Augusti, historiam S. Afræ martyris.

An.1220. *VITA S. CLARÆ VIRGINIS, SANCTITATE ET MIRACVLIS CLARISSIMÆ, IVSSV ALEXANDRI PONTIFICIS MAXIMI CONscripta, cum eam in Sanctas retulisset, anno ab eius obitu secundo.*

Is est Alexāder IV.

Vtilitas Ordinū monasticorum.

QVASI veterata mundi senecta vrgente, fidei caligabat visus, morum nutabat gressus, marcescebat virilium operum fortitudo: quinimo fæces temporum, fæce commutabantur etiam vitiorum, cum amator hominum Deus, ex suæ pietatis arcano sacrorum Ordinum suscitans nouitatem, prouidit per eos & fidei fulcimentum, & reformandis moribus disciplinam. Dixerim certe modernos patres cum viris sequentibus luminaria orbis, viæ ductores, vitæ magistros: in quibus meridianus fulgor mundo ad vesperam consurrexit, vt lumen viderent, qui in tenebris ambulant. Nec decuit infirmioris sexus adiutorium sibi deesse: quem libidinis gurgite interceptum, non minus ad peccandum trahebat voluptas, & magis satis fragilitas impellebat. Suscitauit propterea pius Deus virginem venerabilem Claram, atque in ea clarissimam fœminis lucernam accendit: quam & tu Papa beatissime pater super candelabrum ponens, vt luceat omnibus qui in domo sunt, virtute percogente signorum, Sanctorum Catalogo adscripsisti. Horum Ordinum te patrem colimus, te nutritium scimus, te protectorem amplectimur, te dominum veneramur: quem sic per maximæ nauis regimen vniuersale solicitat, vt paruæ quoque nauiculæ curam singularem & solicitam non excludat. Sane placuit Dominationi vestræ, meæ paruitati iniungere, vt recēsitis actibus S. Claræ, Legendam eius formatem: opus certe, quod mea multum ruditas formidabat, nisi pontificalis authoritas verbum coram posito, iterum atq; iterum repetisset. Igitur me colligens ad mandatū, nec tutus per ea procedere, quæ defectiua legeram, ad socios B. Francisci, atq; ad ipsum collegium virginum Christi perrexi, frequenter illud corde reuoluens, non licuisse antiquitus historiam texere, nisi iis, qui vidissent, aut à videntibus accepissent. Iis, inquam, veritate præuia cum timore Domini plenius instruentibus, aliqua colligens, & plura dimittens, plano stylo transcurri: vt quia magnalia virginis, virgines legere delectabit, rudis intelligentia non inueniat, vbi pro verborū ambitu tenebrescat. Sequantur ergo viri viros Verbi incarnati nouos discipulos. Imitentur fœminę Claram, Dei vestigiū, nouam Capitaneam mulierum. Vobis autem sanctissime pater, sicut in his corrigendi, subtrahendi & addēdi plena manet authoritas: ita mea per omnia subiacet, concordat, flagitatque voluntas. Valere vos faciat Dñs Iesus Christus nunc & in æuum, Amen. PROLOG. AVTORIS.

Matt. 5.

Historia hęc ex oculatorum testium relatione conscripta.

Aug. 12. tametsi obiit Augusti 11.

a Fauorino nomine, filius Bernardi, nepos Pauli ciuis Assisiatis.

b Pietas matris S. Claræ

Oraculum de futura S. Claræ sanctitate.

ADMIRABILIS fœmina, Clara vocabulo & virtute de ciuitate Assisij claro satis genere traxit originē. Beato nanq; Francisco primum fuit conciuis in terris, contregnans postmodum in excelsis. a Pater eius miles, & tota vtroque parente progenies militaris. Domus abundans, & copiosæ, iuxta morē patriæ, facultates. Mater eius nomine Hortulana, fructiferam in horto Ecclesiæ plantulam paritura, fructibus bonis & ipsa non mediocriter abundabat. Nam b quanuis maritali iugo subdita, quanuis curis familiaribus alligata, vacabat tamē pro posse diuinis obsequiis, insistebat operibus pietatis. Vltra mare siquidem cum peregrinantibus deuota transiuit, & loca illa perlustrans, quæ Deus homo sacris vestigiis consecrauerat, tandem cum gaudio remeauit. Item ad S. Michaelem Archangelum causa orationis accessit, & Apostolorum limina deuotius visitauit. Quid plura? Ex fructu arbor cognoscitur, & fructus ex arbore commendatur, Præcessit in radice diuini copia muneris, vt in ramusculo sequeretur abundantia sanctitatis. Prægnans denique mulier, & partui iam vicina, cum ante crucem in Ecclesia Crucifixum attente oraret, vt eam de partus periculo salubriter expediret, vocem audiuit dicētem sibi: Ne paueas mulier: quia quoddam lumē salua parturies, quod ipsum mundum clarius illustrabit. Quo edocta oraculo, natam infantulam sacro baptismate renascentem, Claram vocari iussit, sperans promissi luminis claritatem pro diuinæ beneplacito voluntatis aliqualiter fore complendam. I.

Benignitas in pauperes.

Preces eius.

EDITA mox in lucem paruula Clara, tempestiue satis in vmbra sæculi cœpit clarere sancto lumine, atq; intra teneros annos morum splendere sancta probitate. Docili corde primum ex matris ore fidei rudimenta suscepit, & spiritu interius conflante pariter & formante, vas reuera purissimū, vas innotuit esse gratiarum. Extendebat sancta Clara libenter ad pauperes manum suam, & de abundantia domus suæ supplebat inopias plurimorum. Et vt suum sacrificiū gratius esset Deo, proprio corpusculo delicata subtrahebat cibaria, clamq; per internuncios mittens, reficiebat viscera pupillorum. Sic ab infantia secum miseratione crescente, mentem compassiuam gerebat, miserorum miserias miserantem. Sanctæ orationis studium habebat amicum: vbi sæpius odore bono respersa, paulatim vitam cælibem actitabat. Et quia signacula non habebat, quorum euolutione diceret Orationes Dominicas, congerie lapillorum suas oratiunculas Domino annumerabat: Vbi ergo sancti amoris stimulos primitus sentire cœpit, mundani floris picturam instabilem indicabat contemnendam, & spiritus vnctione prædocta, vilibus rebus pretium imponere vilitatis. Sub vestibus nanq; preciosis ac mollibus, ciliciolum gerebat absconditum, mundo exterius florens, Christum interius induens. Denique suis eam nobiliter maritare volentibus, nullatenus acquieuit: sed dissimulato imposterum mortali coniugio, virginitatem suam Domino promittebat. Talia fuerunt II.

Virginitatis votum nuncupat Deo.

in domo

in domo materna delibamenta virtutis, tales primitiæ spiritus, talia præludia sanctitatis. Tantis itaq; redundans vnguentis, velut cellam aromatum, licet clausam, ipsa sua fragrantia manifestat. Ore quidem vicinorum laudari mericia cœpit, & secretos actus veridica fama prodente, rumor bonitatis eius vulgabatur in populo.

III. AVDIENS vero tunc celebre nomen Francisci, qui velut nouus homo, obliteratam in mundo viam perfectionis nouis virtutibus renouabat, mox alloqui eũ desiderat & videre, suadente hoc ipsum patre spirituũ, cuius iam vrerq;, licet differenter, acceperat primitiua. Nec minus ille tam gratiosæ puellæ celebri fama perflatus, videre hãc & alloqui cupit, si quo modo qui totus inhiabat ad prædam, regnumq; mundi depopulaturus aduenerat, nobilem istam prædam, sæculo nequam possit eripere, suoq; Domino vendicare. Visitat ille istam, & sæpius ista illum. visitationum suarum tempora moderantes, quibus diuinum illud studium nec percipi ab homine possit, nec rumore publico detrectari. Nam vnica tantũ familiari socia comitante, paternos lares puella egrdiens, clandestinos ad virum Dei frequentabat accessus, cuius sibi verba flammantia, cuius vltra hominem opera videbantur. Hortatur eam pater Franciscus ad mũdi contemptum: speciem sæcularidam & spem deceptiuam vnio sermone deinonstrat: Instillat auribus eius ea dulcia connubia Christi, suadens virginalis pudicitiæ margaritam beato ille sponso, quem amor humanauit, fore seruandã. Quid immoret multis? Instante patre sanctissimo, & more fidelissimi paranymphi solerter agente, non trahit in longum virgo consensum. Aperitur ei protinus æternorum intuitus gaudiorum, quorum conspectu mundus ipsi vilesceret, quorum desiderio à semetipsa liquesceret, quorum amore ad supernas nuptias anhelaret. Cælesti namq; igne succensa, terrenæ gloriam vanitatis sic ex alto contempsit, vt nihil iam de mundi applausu eius affectibus inhæreret. Carnis quoq; illecebras perhorrescens, iam totum in delicto se nesciturum proponit, soli Deo de corpore suo templum facere cupiens, & magni regis connubia virtute promereri contendens. Extunc Francisci consilo se totam cõmittit, ipsum post Deum statuens suæ directionis auriga: Pendet exinde anima eius ad sacra illius monita, & de bono Iesu calido excipit pectore, quicquid promit ille sermone. Moleste iam fert sæcularis ornatus decorem, & quasi stercus arbitrabatur omnia, quæ foris applaudunt, vt Christum lucrifacere possit.

S. Franciscus viam perfectionis instaurat.

Clara & Franciscus sæpe inuicem visitant.

S. Clara verbis S. Francisci mire inflammatur.

Phil. 3.

IV. PROTINVS ne speculum illibatæ mentis mundanus puluis vlterius inquinet, aut contagio sæcularis vitæ azymã fermentet ætatem, properat Claram educere pius pater de sæculo tenebroso. Instabat Palmarum dies solennis, cum ad virum Dei puella feruido corde se confert, sciscitans de sua conuersione, quid & qualiter sit agendum. Iubet pater Franciscus, vt in die festo compta & ornata procedat ad palmam cum frequentia populorum, ac nocte sequenti exiens extra castra, mundanum gaudium conuertat in luctum Dominicæ passionis. Die itaq; Dominico veniente, in turba dominarum splendore festiuo puella præradians, cum reliquis intrat Ecclesiam. Vbi illud digno præsagio contigit, vt cæteris ad ramos currentibus, dum Clara præ verecundia sua in loco maneret immota, pontifex per gradus descendens, vsq; ad eam accederet, & palmam suis in manibus poneret. Nocte sequenti ad sancti mandatum se præparans, optatam fugam cum honesta societate aggreditur. Cumq; ostio consueto exire non placuit, aliud ostium, quod ligno rum & lapidum pondera obstruebant, miranda sibi fortitudine propriis manibus reseruit. Igitur domo, ciuitate & consanguineis derelictis, ad sanctam Mariam de Portiuncula festinauit: vbi fratres, qui in aula Dei sacras excubias obseruabant, virginem Claram cum luminaribus receperunt. Mox ibi reiectis sordibus Babylonis, mundo libellum repudij tradidit: ibi manu fratrum crines deponens, ornatus varios deseliquit. Nec decuit alibi florigeræ virginitatis Ordinem ad vesperam temporum excitari, quam in eius aula, quæ prima omnium atq; dignissima, sola extitit mater & virgo. Hic locus ille est, in quo noua militia pauperum, duce Francisco, felicia sumebat primordia, vt liquidò videretur, vtranq; religionem mater misericordiæ in suo diuersorio parturire. Cum autem coram altari beatæ Mariæ sanctæ pœnitentiæ susceperet insignia, & quasi ante torum huius Virginis, humilis ancilla Christo nupsisset, statim eam ad Ecclesiam S. Pauli sanctus Franciscus deduxit, donec aliud prouideret altissimus in eodem loco mausoleum.

Phil. 3.

Fugit. consilio S. Francisci, parentes & patriã.

Tondetur.

Induit habitum monasticum.

V. AD consanguineos autem rumore volante dilacerato corde, factum & propositum virginis damnant: & conglobati in vnum, currunt ad locum, tentant q̃ obtinere non possunt. Violentiæ impetum, venena consiliorum, blanditias adhibent promissionũ, suadentes ab huiusmodi vilitate discedere, quia nec generi congruat, nec exemplum habeat in contracta. At illa pannos apprehendens altaris, caput denudat attonsum, firmans se nullatenus à Christi seruitio vlterius auellendam. Crescit animus bello crescente suorum, viresq; ministrat amor iniuriis lacessitus. Sic sic per plures dies cum in via Domini obicem pateretur, & sui se opponerent eius proposito sanctitatis, non collapsus est animus, non feruor remissus: sed inter verba & odia ad spem animum tandiu reformat, donec propinqui, retusa fronte, quiescunt. Paucis interiectis diebus, ad Ecclesiam sancti Angeli de Panso, transiuit: vbi cum non plene mens eius quiesceret, tandem ad Ecclesiam S. Damiani, beati Francisci consilio, commigrauit. Ibi mentis ancoram, quasi in certo figens, non iam pro loci mutatione vlterius fluctuat, non pro arctitudine dubitat, nec pro solitudine reformidat. Hæc est illa Ecclesia, in cuius reparatione Franciscus miro desudauerat studio, cuiusque sacerdoti pecuniam obtulerat pro opere reparando. Hæc est, in qua dum Franciscus oraret, vox ad eum de ligno Crucis dilapsa, insonuit: Francisce, vade, repara domum meam, quæ, vt cernis, tota destruitur. In huius locelli ergastulo, cælestis amore sponsi, virgo se Clara conclusit. In hac se à mundi tempestate celans, corpus, quoad viueret, carceraui. In huius cauerna macerias, columba de argentata nidificans, virginum Christi collegium genuit, monasterium sanctum instituit, pauperum dominarum Ordinem inchoauit. Hic in via pœnitentiæ glebas membrorum texit: hic femina perfecta institiæ seminat, hic incessu proprio signat vestigia secuturis. In hoc arcto reclusorio per quadraginta duos annos disciplinæ flagellis frangit sui corporis alabastrum, vt domus Ecclesiæ repleatur fragrantia vnguentorum. Vbi quam gloriose conuersata sit, tunc demum aperte narrabitur, si quot & quantæ animæ per eam ad Christum ueneriut, primo narretur.

Constantia eius à amicis infestata.

Apud S. Damianum se includit.

Colligit multas virgines.

VI. SPARGITVR enim paulo post opinio sanctitatis virginis Claræ per proximas regiones vt in odore vnguentorũ eius vndiq; mulieres currant: Festinans virgines eius exẽplo Christo seruare, q̃ sunt: maritatæ castius agere satagunt: nobiles & illustres, amplis contemptis palatiis, arcta sibi monasteria construunt, atq; pro Christo in cinere & cilicio viuere, magnam gloriã ducunt. Concitatur nihilo minus ad incoinquinata certamina iuuenũ impetus, & ad carnis asperanda ludibria per infirmioris sexus exẽpla prouocatur. Plures deniq; matrimonio iuncti, mutuo cõsensu continentiũ se lege vincientes, viri ad Ordines, vxores ad monasteria transeunt. Mater filiam, filia matrẽ inuitat ad Christum: soror sorores allicit, & amita neptes. Oẽs æmulo feruore Christo seruire desiderant. Omnes vitæ angelicæ, quæ per Claram inclaruit, fieri participes optant. Innumeræ virgines, Claræ rumoribus excitatæ, dum ad claustralẽ vitam trãsire non præualẽt, in patriis domibus sine regula regulariter viuere student. Tanta hic salutis germina virgo Clara suis parturiebat exemplis, vt in ea videretur impleri propheticum illud: Multi filij desertæ magis q̃ eius, quę habet virum.

Ecce quam ingens fructus ab vno exẽplo proficiscitur.

Esa. 54.

VII. INTEREA ne cælestis huius benedictionis vena, quæ in valle Spoletana scaturiit, breues intra terminos concludatur, sic diuina prouidentia deriuatur in amnem, vt flaminis impetus totam Ecclesiæ lætificet ciuitatem. Nam tantarum nouitas, rerum longe lateq; transiuit in orbem, & vbiq; animas cœpit lucrificare Christo.

Psalm. 45.

Clausa manens Clara, toto Clarescere mundo Incipit, & laudum titulis præclara refulget.

REPLET fama virtutum eius cameras dominarum illustrium, attingit ducissarum palatia, ipsarum quoq; penetrat penetralia Reginarũ. Flectitur nobilitatis apex ad eius sectanda vestigia, & à superbi sanguinis linea generata, sancta humilitate

humilitate degenerat. Nonnullæ ducum ac Regũ matrimonio dignę, Clarę inuitante præconio, arctam pœnitentiam faciunt, & quæ potentibus nupserant, Claram suo modulo imitantur. Ornantur monasteriis innumeræ ciuitates: ipsa quoq; campestria & montana, huius cœlestis ædificij fabrica decorantur. Multiplicatur castitatis cultus in sæculo, Clara sanctissima præcedente, & rediuiuus ordo virgineus in medium reuocatus est. His beatis floribus, quos Clara parturiit, feliciter hodie vernat Ecclesia, quib' & ipsa fulciri postulat, dicẽs: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Sed iam ad propositum stylus redeat, vt, eius conuersatio qualis fuerit, innotescat.

Multa conduntur S. Claræ monasteria.

Cant.1.

VIII. Hæc sui Ordinis lapis primarius ac nobile fundamentum in fundamento sanctæ humilitatis, virtutum omnium fabricam ab ipso principio studuit collocare. Beato nanq; Francisco obedientiam sanctam promisit, & à promisso nullatenus deuiauit. Triennio verò post suam conuersionem, nomen, & officium Abbatissæ declinans, humiliter subesse voluit potius, quam præesse, & inter Christi ancillas seruire libentius, quam seruiri. Cogente autem B. Francisco, suscepit tandem regimen dominarum: de quo in corde suo timor, non tumor exoritur: nec libertas, sed seruitus augmentatur. Quo enim iam aliqualis prælationis specie altior cernitur, eò reputatione propria vilior, obsequio promptior, cultu despectior reperitur. Nullos iam famularum respuit actus, adeo vt plerunq; sororum manibus aquam infunderet, sedentibus assisteret, comedentibus ministraret. Inuita valde aliquid præcepit: spontanea vero facit, magis eligens per seipsam facere, quam sororibus imperare. Infirmarũ sedilia ipsa lauabat, ipsa tergebat, suo illo nobili spiritu nec sordida fugiẽs, nec fœtida perhorrescens. Pedes famularum deforis reuertentium sæpius abluit, & ablutis oscula imprimit. Lauabat semel cuiusdam seruientis sororis pedes: quos dum deosculari properat, illa tantam humilitatem non ferens, pedem subtrahit, dominamque suam pede in ore percussit. At illa pedem famulæ blande resumit, & sub ipsa planta strictum osculum figit.

Promittit obedientiã S. Francisco.

Cogitur esse Abbatissa.

Magna humilitas.

IX. PAVPERTATI spiritus, quæ vera humilitas est, & paupertas rerum omnium conueniebat. Primũ in suæ conuersionis initio paternam hæreditatem, quæ ad eam peruenerat, distrahi fecit, sibiq; de precio nihil reseruans, totum pauperibus erogauit. Hinc sæculo foris relicto, mente intus dedita, post Christum sine sacculo exonerata percurrit. Tantum deniq; cum sancta paupertate fœdus iniit, amoremq; contraxit, vt nihil præter Dñm Iesum vellet habere, nihil filias suas possidere permitteret, nihil præter necessarium victum & vestitum à sororibus recipi, vel in posterum reseruari. Nequaquam cœlestis desiderij preciosissimam margaritam, quam venditis omnibus comparârat, arbitrabatur cum temporali mordaci solicitudine possidendam inculcat suis frequenti sermone sororibus, tunc acceptabile illud Deo fore collegium, cum paupertate fuerit opulentum: & tunc perpetuo stabile permansurum, si altissimæ paupertatis fuerit semper turre munitum. Hortatur eas in paupertatis nidulo Christo pauperi conformari, quam paupercula mater in arcto præsepio paruulum puluis ad interiora transiret. Volens denique religionem suam intitulari titulo paupertatis, à bonæ memoriæ Innocentio tertio, paupertatis priuilegium postulauit. Qui vir magnificus, tanto virginis feruori congratulans, singulare dicit esse propositum, quod nunquam tale priuilegium à sede Apostolica fuerit postulatum. Et vt insolitæ petitioni fauor insolitus arrideret, Pontifex ipsę cum hilaritate magna petiti priuilegij primam notulam sua manu conscripsit. Felicis recordationis dominus Papa Gregorius, vir sicut sede dignissimus, ita & meritis venerandus, paterno affectu sanctam istam arctius diligebat. Cui cum suaderet, vt propter euẽtus temporum & pericula sæculorum aliquas possessiones assentiret habere, quas & ipse liberaliter offerebat, fortissimo animo restitit, & nullatenus acquieuit. Ad quam respondente Pontifice, Si votum formidas, nos te à voto absoluimus: Sancte pater, ait, nequaquam à Christi sequela in perpetuum absolui desidero. Eleemosynarum fragmina panumque minutias, quas eleemosynarij deportabant, valde suscipiebat hilariter, & quasi mœsta de panibus integris, exultabat potius in fragmentis. Quid multa? Satagebat pauperi Crucifixo paupertate perfectissima conformari, vt nulla res peritura amantem ab amato secluderet, aut cursum eius cum Domino impediret. Occurrunt ecce duo miranda, quæ paupertatis amatrix meruit operari.

Totam hæreditatem suam dat pauperibus.

Matth.13.

Luc.2.

Priuilegiũ paupertatis petit à Papa.

Is fuit Gregorius IX.

Notale ctor.

X. VNICVS erat in monasterio panis, cũ iam instarent & fames & hora edendi. Dispẽsatrice vocata, iubet sancta panem diuidere, partemq; fratribus mittere, partem intus pro sororibus retinere. De quo retento dimidio iubet quinquaginta fieri, iuxta dominarum numerum, incisuras, & eis in mensa paupertatis apponere. Cui cum deuota filia responderet, necessaria hic fore antiqua Christi miracula, vt modicum panis quinquaginta reciperet sectiones: respondit mater & dixit: Fac filia secura, quod dico. Properat filia matris implere mandata: properat mater ad Christum suum pia cum filiabus destinare suspiria. Crescit diuino munere inter frangentis manus parua illa materia, & cuilibet de conuentu suo extitit portio copiosa.

Panis exiguus diuinitus augetur.

XI. DIE quodam Christi ancillis sic ex toto defecerat oleum, vt nullum adesset saltem pro debilibus condimẽtum. Accepit domina Clara vasculum vnum, & humilitatis magistra suis manibus lauat, ponit vas vacuum seorsum, vnde frater eleemosynarius illud accipiat, & vocatus est ipse frater, vt pro acquirendo oleo vadat. Accelerat deuotus frater, vt succurat inopiæ tantæ, & ad sumendum vasculum currit. Non enim volentis est, neque currentis, sed miserentis est Dei. Etenim solo influente Deo, vas illud plenum oleo reperitur, præueniente S. Claræ oratione fratris obsequium in solamen pauperum filiarum. At vero frater prædictus, quasi frustra vocatus fuisset, submurmurans, dixit: Derisoriè me istæ fœminæ vocauerunt, cum ecce vas plenum existat.

Rom.9.

Vas vacuũ miraculosè oleo impletur.

XII. DE miranda carnis maceratione silere magis, quam loqui, fortitan expediret, cum talia fecerit, in quibus audientium stupor cum veritate rerum contendit. Non illud magnum, quod simpla tunicula & vili mantello de rudi panno, tegebat potius, quam fouebat corpusculum. Non magnum erat, omni tempore continuare ieiunia, nec vti lectulo sine pluma. In his enim dum reliquas in suo claustro habuit similes, laudes fortasse non meruit singulares. Sed quæ conuentio carnis virgineæ ad vestẽ porcinam? Procurauerat.n. sibi virgo sanctissima vestem de corio porci, quam, versa ad carnem hispida tonsura pilorum, secreto sub tunica deferebat. Vtebatur nonnunquam duro cilicio, de pilis equorum nodosè consero, quod hinc inde chordulis rudibus stringebat ad corpus. Hanc vestem vni de filiabus dum petenti accommodâsset, illaq; se vestiisset, tantæ protinus asperitati succumbens, non tam hilariter petiit, quam celeriter post triduum resignauit. Nuda humus, & interdum sarmẽta vinearũ erant pro lectulo, lignumque durum præstabat sub capite officium puluinaris. Processu verò temporis corium debilitato corpori strauit, & capiti modicam paleam clementer indulsit. Postquam autem corpus tam seuerè tractatum longa cœpit occupare infirmitas, iubente beato Francisco, sacco pleno paleis vsa est. Porro in ieiuniis tantus erat rigor abstinentiæ suæ, vt de viatico tenui, quod sumebat, vix corporaliter viueret, nisi eam virtus alia sustentaret. Sanitatis nanq; tempore maiorem Quadragesimam & Quadragesimã S. Martini, quotidie in pane & aqua ieiunans, solis diebus Dominicis vinum, si habebat, gustabat. Et vt miteris, auditor, quod imitari non potes, tribus diebus in hebdomada, secunda videlicet, quarta & sexta feria, nihil in illis Quadragesimis sumebat in cibum. Sic alternatim dies penuriosæ refectionis, & dies acerbæ mortificationis sibi inuicem succedebãt, vt vigilia perfectæ inediæ, quasi in festum solueretur panis & aquę. Non mirum, si tanta rigiditas multo tempore obseruata, Claram infirmitatib' subdidit, si vires cõsumpsit, si vigorẽ corporis eneruauit. Cõpatiebantur propterea sanctę matri deuotissimę filiæ,

Porcino corio carnem affligit.

Item cilicio Duriter cubat.

Mira eius Abstinentia.

Quem nos a duentum dominicũ illę S. Martini Quadragesimam vocãt quæ illis

filiæ, ac mortes illas, quas quotidie voluntarie sustinebat, lachrymis deplorabant, prohibuêre tandem beatus Franciscus & Episcopus Assisij, S. Claræ illud trium dierum exitiale ieiunium, præcipientes, vt nullum transeat diem, quin saltem vnciam & dimidiam panis sumat in pastum. Cumque grauis afflictio corporum, afflictionem ex more generet animorum, longè aliter effulgebat in Clara. Seruabat enim in omni sua mortificatione vultus festiuos & hilares, vt vel non sentiret, vel deridere videretur angustias corporales. Ex quo liquidò datur intelligi, quod sancta lætitia, quæ interius abundabat exterius redundabat, quoniam flagella corporis, leuigat amor cordis. in festo Martini inchoatur. Amãti Deũ omnia leuia videntur corporalia flagella.

XIII. Qvæ vero sic in carne præmortua, sic erat à mundo penitus aliena, continuè sacris orationibus & diuinis laudibus animum occupabat. Feruentissimam interni desiderij aciem fixerat iam in lucem, & quæ globum transcenderat terrenorum voluminum, sinum mentis latius expandebat imbribus gratiarum. Longis post Completorium tractibus cum sororibus orat, & lachrymarum profluuia, dum in ipsa erumpunt, in cæteris excitantur. Postquam vero cæteræ fessa membra duris adibant refouere cubilibus, in oratione peruigil & inuicta manebat: vt tunc veras diuini susurri furtiue susciperet, quando sopor cæteras occupasset. Sæpissime ad orationem prostrata in faciem, terram infundit lachrymis, osculisque demulcet: vt semper suum Iesum tenere videatur in manibus, in cuius pedes lachrymæ illæ fluant, & oscula imprimantur. Lachrymanti semel profunda nocte adstitit angelus tenebrarum in forma nigri pueruli, & ipsam monuit, dicens: Ne tantum plores, quoniam cæca fies. Cui cum ilico responderet: Cæcus non erit, qui Deum videbit: confusus ille discessit. Eadem nocte post matutinum orante Clara, & irriguo solito balneata, monitor fraudulentus accessit: Ne tantum, inquit, fleueris, ne tandiu resolutum cerebrum per nares emunxeris: quoniam adhuc tortum nasum habebis. Qua celeriter respondente: Torturam nullam patitur: qui Domino famulatur, statim elapsus euanuit. Quanã sui *mutationẽ in fornace feruentis orationis accipiat, quantũ sibi in illa fruitione bonitas diuina indulcescat, solita indicia probant. Cum enim ab oratione sancta cum iucunditate redibat, calida verba, & quæ sororum pectora succendebant, de igne altaris Domini reportabat. Mirabantur enim quandam dulcedinem ex eius ore procedere, & clariorem solito faciem apparere. Parauerat certe in dulcedine sua pauperi Deus, & mentem, quam in oratione lux vera repleuerat, exterius corporaliter exemplabat. Sic in mundo labili sponso suo nobili non labiliter iuncta, continue deliciatur in superis: sic in rota versatili virtute stabili fulta, & in vase fictili thesaurum gloriæ claudens, carne in imis, mente permanet in excelsis. Mos erat ei ad matutinum præuenire iuuenculas, quas per signa silenter excitans, prouocabat ad laudes. Sæpe, cæteris dormientibus, lampades accendebat: sæpe campanam propriis manibus ipsa pulsabat. Nullus erat torpori, nullus in suo claustro desidiæ locus: vbi orandi & Domino seruiendi pigritiam aspera inuectio stimulabat. Orationes eius profluuio lachrymarum mixtæ. *Iob. 4.* Fallacia dæmonis. Cõfundit S. Clara dæmonem. *munitione *Psal. 67.* Animo versatur in cælis.

XIV. Libet hic orationum eius recitare magnalia, sicut veritate fidelissima, sic & veneratione prædigna. Illa tempestate, quam sub Imperatore Friderico in diuersis mundi partibus sustinebat Ecclesia, Vallis Spoletana de calice iræ frequentius imbibebat. Erant in ea pro depopulatione castrorum, pro ciuitatum expugnatione, Imperiali iussu constitutæ acies militum, & Saracenorum sagittariorum examina velut apum. Cumque in Assisium peculiarem Domini ciuitatem hostilis semel furor irrueret, & iam ipsis portis exercitus appropinquaret, Saraceni gens pessima, qui sanguinem sitiunt Cyristianum, & omne nefas impudentius audent, apud sanctum Damianum intra loci terminos immo intra claustrum virginum confluxerunt. Liquescunt domiaarum corda timoribus, tremunt formidine verba, & ad matrem referunt fletus suos. Quæ impauida corde, se infirmam ad ostium duci iubet, & ante hostes poni, præcedente eam capsa argentea, intra eburinclusa, in qua Sancta sanctorum deuotissime seruabantur, sacratissimum scilicet corpus Christi. Cumque se totam in oratione coram Domino prostrauisset, Christo suo cum lachrymis ait: Placet, mi Domine, inermes ancillas tuas, quas tuis amoribus innutriui, manibus ecce tradere paganorum? Custodi Domine, precor, has famulas tuas, quas ipsa in præsenti articulo custodire non possum. Mox de nouæ gratiæ propitiatorio vox quasi pueruli ad eius aures insonuit: Ego vos semper custodiam. Mi Domine, ait, & hanc, si placet, protege ciuitatem, quia nos pro tuo amore sustentat. Et Dominus ad eam: Grauamina sustinebit, sed meo munere defendetur. Tunc virgo lachrymosam erigens faciem, flentes confortat, dicens: Fidei iubeo vobis filiolæ, quod nihil patiemini mali, tantum in Christo confidite. Nec mora: statim canum illorum repressa pauescit audacia, & per muros, quos ascenderant, celeriter exeuntes, orantis virtute deturbati sunt. Confestim Clara illis, quæ vocem prædictam audierant, studiose intertestinatur, dicens: Cauete per omnem modum, charissimæ filiæ, ne vocem illam, dum corpus ago, cuiquam referatis. Friderico Imperator Ecclesiam vexat. Orat pro conseruatione ciuitatis & sororũ. Præsẽs Christus in assertata Buchaistia. Saraceni diuinitus terrentur.

XV. Alio quoque tempore Vitalis de Auersa, vir gloriæ cupidus, & in præliis animosus, Imperialem exercitum, cui capitaneus præerat, admouit contra Assisium. Terram itaque nudauit arboribus, adiacentia cuncta vastauit, & sic in ciuitatis obsidione resedit. Firmat verbis minacibus se inde nullatenus recessurum, donec ipsam habuerit ciuitatem. Iamque ad id deuentum erat, vt de ciuitatis periculo in proximo timeretur. Quod cum audisset Clara famula Christi, vehemẽter ingemuit, & sororibus ad se vocatis, ait: Ab ista ciuitate, charissimæ filiæ, multa quotidie bona suscipimus: impium valde est, si non in tempore opportuno ei, prout possumus, succurramus. Iubet afferri cineres, iubet capita nudare sorores. Ac primum suum exopertum caput cinere multo conspersit: deinde super illarum capita cinerem posuit. Pergite, inquit, ad Dominum vestrum, & liberationem ciuitatis totis affectibus postulate. Quid singula narrem? Quid virginum lachrymas, quid preces repetam violentas? Facit misericors Deus sequenti nocte cum tentatione prouentum, vt toto dissoluto exercitu, & superbus homo contra vota discederet, ac terram illam vlterius non vexaret. Nam & ipse dux belli paulo post interemptus est. Rursus obsidetur Assisium. Ciuitatẽ suis & suarũ precibus liberat S. Clara.

XVI. Verum nec illa suæ orationis virtus mirifica debet silentio sepeliri, qua in ipso conuersionis initio vnam animam ad Deum conuertit, conuersam defendit. Habebat nanque sororem, æuo teneram, carne ac puritate germanam: cuius conuersionem desiderans, inter precum primitias, quas Deo plenis affectibus offerebat, hoc postulabat obnixius, vt sicut cum sorore habuerat in seculo cohærentiam animorum, ita iam in Dei seruitio fieret inter eas vnitas voluntatum. Orat igitur instanter patrem misericordiæ, vt relictæ in domo sorori Agneti mundus desipiat, dulcescat Deus, eamque sic à proposito carnalium nuptiarum ad sui amoris copulam transferat, quatenus vna secum in virginitate perpetua sponso gloriæ iubat. Mirandus enim vtrique insederat mutuus amor, qui nouam diuulsionem, licet affectu dissimili, vtrique fecerat dolorosam. Fauet celeriter diuina maiestas egregiæ oratrici: primum illud donum, quod præcipue postulat, quodque magis Deum exhibere delectaret, festinantius elargitur. Nam post sedecim dies à conuersione Claræ, Agnes diuino afflata spiritu, properat ad sororem Claram, eique suæ voluntatis reserat arcanum, dicens se velle penitus Domino deseruire. Quam illa gaudenter amplectens: Gratias, inquit, ago Deo dulcissima sorror, quod me de te solicitam exaudiuit. Miram conuersionem satis est miranda defensio subsecuta. Cum enim felices sorores apud ecclesiam sancti Angeli de Panso, Christi vestigiis inhæterent, atque illa, quæ plus de Domino sentiebat, suam erudiret nouitiam & germanam, repente contra puellas noua consanguineorum prælia suscitantur. Audientes enim Agnetem ad Claram transisse, currunt ad locum sequenti die duodecim viri furore succensi, & conceptam malitiam dissimulantes exterius, pacificum prætendunt ingressum. Moxque ad Agnetem conuersi, (Nam de Clara iam Orat pro conuersione sororis suæ. Agnes soror eius se totam Deo consecrat.

Grauis tentatio Agnetis à cognatis.

antea deſperauerant:) Quid tu, inquiunt, ad locum iſtum veniſti? Feſtina quantocyus domum redire nobiſcum. Qui reſpondente, nolle ſe à ſorore ſua Clara diſcedere, irruit in eam miles vnus animo efferato, & pugnis calcibuſque non parcens, eam per capillos abſtrahere conabatur, cæteris impellentibus, & ſuis brachiis leuantibus eam. At iuuencula dum quaſi à leonibus capta, de manu Domini raperetur, exclamat, dicens: Adiuua me ſoror chariſſima, nec me Chriſto Domino tolli permittas. Cum ergo violenti prædones adoleſcentulam renitentem per deuexum montis abſtraherent, veſtes abrumperent, vias crinium laceratione complerent. Clara cum lachrymis in orationem procumbens, petit ſorori mentis conſtantiam tribui, petit vires hominum diuina potentia ſuperari. Confeſtim vero tanto pondere corpus illius in terra iacentis figi videtur, vt illam plures homines, ſuis conatibus annitentes, ne quaquam valeant vltra quendam riuulum abſportare. Accurrentes etiam aliqui de agris & vineis, auxilium illis præſtare contendunt, ſed corpus illud de terra leuare nullatenus poſſunt. Dumque in ſuo conatu deficiunt, verbo luſorio miraculum extollũt, dicentes: Tota nocte plumbum comedit: ideo ſic ponderat, non eſt mirum. Nam & dominus Monaldus patruus eius, cum in tanta rabie conſtitutus, vellet eam lethaliter pugno percutere, manum, quam leuauit, ſubito dirus dolor inuaſit, eamque vſque ad plura tempora doloris anguſtia cruciauit. Ecce autem poſt longum agonem Clara pergens ad locum, rogat propinquos, à tali conflictu diſcedere, & Agnetem ſemineceni iacentem, ſuæ ſolicitudini commendare. Quibus infecto negocio cum amaro animo recedentibus, Agnes iucunda ſurrexit, & iam cruce Chriſti gaudens, pro quo hac prima pugna certauerat, ſe diuinis ſeruitiis perpetuo mancipauit. Siquidem & beatus Franciſcus manu ſua ipſam totondit, & vna cum ſorore in via Domini erudiuit. Verum quia magnificam eius vitæ perfectionem ſermo breuis explicare non poſſet, intendatur ad Claram.

Insigne miraculum.

Tondetur à S. Franciſco Agnes virgo.

Mulier à dæmonibus liberata.

MIRVM non eſt, ſi contra malitiam hominum Claræ oratio valeat, quæ etiam dæmones incendebat. Mulier quædam Fiſanæ diœceſis, deuota ſemel venit ad locum, vt Deo & ſanctæ Claræ gratias ageret, pro eo quod meritis eius à quinque dæmoniis liberata fuiſſet. Fatebantur autem in ſui expulſione dæmonia, quod ipſa orationes S. Claræ incenderent, & ex poſſeſſo vaſculo deturbarent. Non ſine cauſa dominus Papa Gregorius in huius ſanctæ orationibus fidem habebat mirabilem, quarum virtutem ſenſerat efficacem. Sæpe quidem noua, vt aſſolet, emergente difficultate, & cum eſſet Oſtienſis Epiſcopus, & poſtquam ad culmen Apoſtolicum eſſet euectus, ſupplex eidem virgini per epiſtolam factus, poſcit ſuffragium, ſentit auxilium. Rex certe ſicut humilitate conſpicua, ſic toto ſtudio imitanda: quando Chriſti Vicarius à Chriſti ancilla opem efflagitat, & ſuis ſe virtutibus recommendat. Sciebat ſane, quid poteſt amor, & quam liber aditus puris virginibus pateat ad conſiſtorium maieſtatis. Si enim Rex cælorum ſeipſum feruentes amantibus tribuit, quid eſt, quod deuote orantibus, ſi expedit, non conceditur? XVII.

Pontifex eius preces magni pendit.

QVANTVS beatæ Claræ ad altaris Sacramentum fuerit deuotionis affectus, effectus oſtendit. In illa graui infirmitate, quæ eam grabato adſcripſerat, faciebat ſe erigi, & fulcimentis appoſitis ſuſtentari: & ſedens, filabat delicatiſſimos pannos: de quibus vltra quinquaginta paria Corporalium faciens, & ea ſericis vel purpureis thecis includens, per plana & montana Aſſiſij variis eccleſiis deſtinabat. Corpus vero Domini ſuſceptura, calidis primo lachrymis irrigabatur: & accedens cum tremore, non minus formidat in Sacramento latentem, quam cælum terramque regentem. XVIII.

Reuerentia eius erga Eucharistiã

Lecto decũbens audit virtute diuina fratres decantare laudes in S. Franciſci monaſterio

SICVT enim in infirmitate, Chriſti ſui memoria memor erat, ſic & Chriſtus eam in ſuis languoribus viſitabat. In illa natiuitatis hora, quando paruulo nato mundus cum Angelis iubilat, omnes dominæ ad matutinum in oratorium pergunt, & matrem infirmitatibus preſſam, ſolam relinquunt. Cumque de paruulo Ieſu cogitare cœpiſſet, & multum doleret, quod eius laudibus intereſſe non poſſet, ſuſpirans ait: Domine Deus, ecce ſola relicta ſum tibi in loco iſto. Et ecce repente mirabilis ille concentus, qui in Eccleſia S. Franciſci fiebat, ſuis cœpit auribus intonare. Audiebat iubilum fratrum pſallentium, harmonias cantantium attendebat, ipſum percipiebat ſonitum organorum. Nulli tenus tanta erat loci propinquitas, vt hæc attingere poſſet humanitus, niſi vel illa ſolennitas ad eam fuiſſet ampliata diuinitus, vel eius ſupra humanum modum vigoratus auditus. Verum quod totum hoc excellit oraculum, ipſum digna fuit Domini præſepe videre. Mane ad eam venientibus filiabus, dixit Clara: Benedictus Dominus Ieſus Chriſtus, qui me vobis relinquentibus, non reliquit. Audiui reuera per gratiam Chriſti tota illa ſolennia, quæ in Eccleſia ſancti Franciſci hac nocte celebrata ſunt. XIX.

Videt præſepe Domini in ſpiritu.

FAMILIARIS ei planctus Dominicæ paſſionis, quæ ex ſacris vulneribus nunc mirrhatas affectiones exhaurit, nunc dulciora gaudia ſugit. Hanc lachryma Chriſti paſſi vehementer inebriat, & quem cordi ſuo profundius amor impreſſerat, ſi frequenter memoria repræſentat. Docet nouitias Chriſtum plangere Crucifixum, & ſimul quod verbis docet, factis exemplat. Nam ſæpe cum in ſecreto ad talia hortaretur, præueniebat verborum exitum, irriguum lachrymarum. Inter horas diei, Sexta & Nona maiori compunctione afficitur, vt cum immolato Domino immoletur. Nam & ſemel hora Nona orantem in cellula diabolus in maxilla percutiens, oculum ſanguine, genam liuore ſuffundit: Vt autem Crucifixi deliciis abſque intermiſſione paſceret mentem, orationem de quinque plagis Domini frequentius ruminabat. Officium Crucis, prout Crucis amator Franciſcus inſtituerat, didicit, & affectu conſimili frequentauit. Chordulam tredecim nodorum ſcopulis annulatam, ſubtus ad carnem cingebat ſecreto, in memoriale vulnerum Saluatoris. Aduenerat quodam tempore dies ſacratiſſimæ Cœnæ, qua Dominus in finem dilexerat ſuos. Sero appropinquante Domini agonia Clara contriſtata & mœſta, in cellæ ſecretario ſe reclusit. Cumque orantem Dominum orans proſequeretur, & triſtis vſque ad mortem anima triſtitiæ illius hauſiſſet affectum, iam comprehenſionis & totius illuſionis memoria debriata, lecto reſedit. Tota igitur nocte illa & die ſequenti ſic abſorpta, ſic à ſeipſa permanet aliena, vt irreuerberatis circa vnum ſemper intenta luminibus, confixa Chriſto, ac prorſus inſenſibilis videretur. Redit quædam familiaris filia ſæpe ad ipſam, ſi forte aliquid velit, & ſemper eodem modo ſe habere reperit. Nocte vero diei ſabbati veniente, deuota filia candelam accendit, præceptum ſancti Franciſci ad matris memoriam ſigno, non verbo, reducit. Præceperat enim ſanctus Franciſcus, ne vllum ſine commeſtione tranſiret diem. Illa igitur aſſiſtente, Clara quaſi aliunde rediens, hoc protulit verbum: Quæ candelæ neceſſitas? Nunquid non dies eſt? Mater, ait illa, nox abiit, & dies tranſiuit, nexque altera rediit. Cui Clara: Benedictus ſit iſte ſomnus, chariſſima filia: quoniam diu optatus, tandem donatus eſt mihi. Sed caue, ne ſomnum iſtum cuiquam referas, dum vixero ipſa in carne. XX.

Verbis & exẽplis docet, Crucifixi paſſionẽ cõmemorare.

Chordula nodoſa cingit nudum corpus

Raptus eius diuturnus

AMANTI vice in Crucifixus amatus rependit: & quæ circa Crucis myſterium tanto amore ſuccenditur, Crucis potentia in ſignis & miraculis illuſtratur. Signum enim viuificæ Crucis dum morbidis applicat, morbos ab eis mirabiliter fugat. Tangam ex multis aliqua. Fratrem quendam, nomine Stephanum, furiæ morbo laborantem, B. Franciſcus ad dominam Claram tranſmiſit, vt ſuper eum faceret ſignum ſanctiſſimæ Crucis. Magnam enim ſciebat eius perfectionem, & magnam in ipſa venerabatur virtutem. Conſignat eum obedientiæ filia patris iuſſu, & in loco, vbi ipſa orare ſolita erat, parumper demorite finit. At ille poſt modicum ſomnium ſolutus, ſanus exurgit, & ad patrem liberatus abſtinentiæ redit. Puer quidam annorum trium, nomine Matthiolus, de ciuitate Spoleti, lapillum quendam incaute ſuis intruſerat naribus. Nemo illum ex eius naſo valebat educere, nec ipſe puer proiicere. Periclitatus anguſtia magna, ducitur ad dominã Claram: & dũ ſigno Crucis ab ea eſſet ſignatus, ſtatim proiecto lapide liber efficitur. XXI.

Diſce ex his efficaciam S. Crucis

Furioſus curatur.

Puer lapilli anguſtia liberatur.

Alius

Alius puer de Perusio, totum habens oculum macula coopertum, ad sanctam Dei famulam adductus est. Quæ tacto pueri oculo signum Crucis impressit, & dixit: Ducite eum ad matrem meam, vt ipsa super eum signum Crucis ingemiset. Mater inquam, eius domina Hortulana, suam secuta plantulam, post filiam [a] ad religionem transierat, & in horto concluso cum virginibus vidua Domino seruiebat. Signo autem Crucis ab ipsa recepto, ilico pueri oculus à macula expurgatus, clare & limpide vidit. Asserit ergo Clara, puerum ipsum suæ matris merito liberatum: declinat pondus laudum mater in filiam, se tantæ rei fateturindignam. Vna [b] de sororibus, nomine *Beneuentura, plagam fistulæ sub brachio duodecim fere annis perpessa fuerat, quæ per quinque foramina saniem emittebat. Cui compassa virgo Dei Clara, peculiare illud suum signi salutiferi admouit emplastrum. Statimque ad Crucis designationem, perfectam recepit annosi vlceris sanitatem. Alia [c] de numero sororum, Amata vocabulo, tredecim mensibus aggrauata hydropisi, febre insuper & tussi & lateris dolore confecta, iacebat. Super quam domina Clara pietate permota, ad suæ nobilis physicæ recurrit experimentum. Signat eam Cruce, in nomine Christi sui, & statim restituit plenariæ sanitati. Alia Christi [d] ancilla de Perusio nata, vocem per duos annos ita perdiderat, quod vix exterius poterat formare sermonem. Cumque in nocte Assumptionis Dominæ nostræ sibi fuisset in visione monstratum, quod domina Clara liberaret eam, diē c m desiderio expectat ar, Qua illuc escente, ad matrem festinat, signum Crucis expostulat, vocem mox signata recuperat. Soror quædam nomine Christiana, magno tempore in vna aure surditatem perpessa, multas contra malum illud, frustra tamen, fecerat medicinas, Cuius [e] caput domina Clara clementia signat, aurem contrectat, auditusque virtutem ilico reparat. Magna [f] erat in monasterio sororum multitudo languentium, diuersis doloribus afflictarum: Ingreditur Clara locum ex more cum sua medicina solita, & signo Crucis quinquies facto, quinque statim releuat à languore. Ex his profecto patet, in pectore virginis plantatam esse arborem Crucis, cuius dum fructus reficit animam, præbent exterius folia medicinam.

Item alius ab oculorū obtenebratione.

a Mater ei[a] sanctimonialis effecta

b Item Soror quædam à fistula.

*Beneuenuta.

c Signo Crucis pellit hydropisin, febrim &c.

d Eædē sorori restituit vocem.

e Alteri auditum.

f Quinque languentes curantur.

XXII. SANE quia erat magistra rudium, & quasi in magni Regis palatio præposita puellarum, tanta eas disciplina informabat, tantoque fouebat pietatis amore, quod sermo nullus explebit. Docet primo strepitum omnem de mentis hospitio pellere, vt solius Dei penetralibus valeant inhærere. Docet iam carnalium propinquorum amore non affici, domumque patriam, vt Christo placeant obliuisci. Hortatur exactiones contemnere fragilis corporis, carnisque nugas imperio restringere rationis. Monstrat insidiosum hostem occultos puris mentibus iniicere laqueos: aliter sanctos, aliter tentare mundanos. Monet ad actiuam, certis horis eas hortans ita operari manibus suis, vt protinus ad conditoris desiderium per orationis exercitium recalescant, & torporem negligentiæ deserentes, igne sancti amoris frigus indeuotionis deponant. Nusquam maior censura silentij, nusquam amplior & color & tenor omnis honesti. Non ibi fluida loquela fluidum loquitur animum, nec verbi leuitas leuem prodit affectum. Ipsa nanque magistra parca in verbis, abunde mentis vota sermonis breuitate coarctat.

Optime instituit, sanctimoniales.

XXIII PROVIDET filiabus per deuotos prædicatores alimoniam verbi Dei, ex qua suam deteriorem non efficit partem. Nam tanta in auditu sanctæ prædicationis exul ratione perfunditur, tanta sui Iesu familiaritatis dulcedine deliciatur, vt prædicante aliquando fratre Philippo de *Adria, speciosissimus quidam puer virgini Claræ assisteret, & per magnam prædicationis partem suis eam gratulationibus oblectaret. Ex cuius apparitionis intuitu illa, quæ de matre videre talia merebatur, suauitatem inexplicabilem sentiebat. Licet autem literata non esset, literatorum tamen gaudebat audire sermonem, rata quod in testa verborum nucleus lateat, quem ipsa attingebat subtilius, & sapidius degustabat. Nouit de cuiuslibet sermone loquentis elicere, quod animæ prosit: sciens non minoris esse prudentiæ, de rudi quandoque spina flores decerpere, quam fructum ex arbore nobili manducare. Cum semel dominus Papa Gregorius prohibuisset, ne aliquis frater ad monasteria dominarum sine sua licentia pergeret, dolens pia mater cibum sacræ doctrinæ rarius habituras sorores, cum gemitu dixit. Omnes nobis auferat decætero fratres, postquam vitalis nutrimenti nobis abstulit præbitores. Et statim omnes fratres ad Ministrum remisit, nolens habere eleemosynarios, qui panem corporalem acquirerent, postquam panis spiritalis eleemosynarios non haberet. Quod cum audiret Papa Gregorius, statim prohibitum illud in generalis Ministri manibus relaxauit.

*Andrea.

Libēter audit literatorum Conciones.

Mirabilis zelus audiēdi verbi Dei.

XXIV NON autem venerabilis Abbatissa filiarum suarum solas animas diligit: immo & ipsarum corpusculis miro studio charitatis inseruit. Nam sæpius in frigore noctis propria manu cooperit dormientes, & quas ad rigorem communem seruandum cernit inualidas, remissiori moderamine vult esse contentas. Si quam turbatet tentatio, si quam, vt assolet, inuaderet mœstitudo, secreto vocatam cum lachrymis consolatur. Aliquando se ad pedes prosternit mœrentium, vt maternis blanditiis alleuiet vim doloris. Cuius beneficiis filiæ non ingratæ, seipsas tota deuotione rependunt. Complectuntur siquidem affectum dilectionis in matre, reuerentur in magistra prælationis officium, sectantur in pædagoga rectitudinis gressum, & in Dei sponsa prærogatiuam mirantur omnimodæ sanctitatis.

Magna prudentia in sororibus moderādis.

XXV QVADRAGINTA annis in stadio cucurrerat altissimæ paupertatis, cum ecce iam ad brauium supernæ vocationis, præcedēte languore multiplici, appropinquabat. Vigore siquidem carnis in annis prioribus austeritati pœnitentiæ succumbente, posterior a tempora occupauit infirmitas, vt quæ sana ditata fuerat merito operum, infirma ditaretur meritis passionum. Etenim virtus in infirmitate perficitur. Cuius miranda virtus qualiter fuerit in infirmitate perfecta, hinc maxime liquet, quod in vigintiocto annorum languore diutino non murmur resonat, non querimonia: sed semper ab eius ore sanctum colloquium, semper procedit actio gratiarum. Licet autem ægritudinum pondere prægrauata, festinare videretur ad finem: placuit tamen Deo, ad tempus illud ipsius obitum reseruare, quo ab Ecclesia Romana, cuius erat filia *specialis, dignis valeret honoribus exaltari. Summo nanque Pontifice cum Cardinalibus moram trahente Lugduni, cum Clara præ solito vrgeri morbo cœpisset, filiarum mentes ingentis doloris gladius trucidabat. Mox cuidam Christi ancillæ, virgini Deo deuotæ de monasterio S. Pauli, Ordinis S. Benedicti, huiusmodi visio demōstratur: Videtur sibi vna cum suis sororibus apud S. Damianum dominæ Claræ infirmanti assistere, ac eadem Clara in lecto precioso iacere. Flentibus autem, & cum lachrymis beatæ Claræ præstolantibus exitum, formosa quædam mulier ad lecturi caput apparens, lachrymantibus loquitur: Nolite, inquit, ô filiæ, plorare victuram: quoniam mori non poterit, quousq; Dominus cum suis discipulis veniat. Et ecce post modicum tempus venit Curia Romana Perusium. Audito vero eius infirmitatis augmento, properat de Perusio dominus Ostiensis inuisere sponsam Christi, cuius fuerat officio pater, cura nutritius, affectu purissimo semper deuotus amicus. Pascit infirmam Dominici corporis sacramento, pascit & reliquas salutaris exhortationis sermonibus. Supplicat illa tanto patri cum lachrymis vt suam & aliarum dominarum famulas pro Christi nomine habeat commendatas. Verum illud super omnia rogat, vt priuilegiū paupertatis à Domino Papa cum Cardinalibus sibi impetret confirmari. Quicquid fidelis ille religionis adiutor verbo promisit, opere adimpleuit. Reuoluto anno, Dominus Papa cum Cardinalibus de Perusio transiuit Assisium, vt de transitu Sanctæ præostensa visio sortiretur effectum. Ipse nanque Summus Pontifex, vltra hominem, citraque Deum existens, personam Domini repræsentat: cui in templo militantis Ecclesiæ familiarius hærent, velut discipuli, domini Cardinales.

2. Cor. 12. In diuturno morbo eximia eius patientia.

*MS codex habet spiritualis.

Visio cuiusdam monialis.

Ro Pōtifex Christi personam repræsentat.

XXVI ACCELERAT iam diuina prouidentia suum de Clara implere propositum: accelerat Christus pauperem peregri-

nam superni regni palatio sublimare. Cupit iam illa, & toto desiderio suspirat liberari de corpore mortis huius, & in æthereis mansionibus Christum videre regnantem, quem fuerat toto corde in terris pauperem paupercula prosecuta. Artubus itaque sacris veteri morbo detritis, noua cumulatur debilitas, quæ & proximam vocationem ad Dominum indicat, & sanitatis perpetuæ viam parat. Festinat sanctæ memoriæ dominus Innocentius IV, vna cum Cardinalibus visitare Christi ancillam, & cuius vltra fœminas nostri temporis probauerat vitam, mortem non dubitat Papali præsentia venerandam. Ingressus monasterium, pergit ad lectulum, & infirmantis ori manum applicat osculandam. Quã illa grauissimè suscipit, & pedem Apostolici summa cum reuerentia osculandum exposcit. Ascenso ligneo scabello, curialis dominus dignanter pedem accommodat: super quem illa sursum & deorsum inculcans oscula, vultum reuerenter acclinat. Petit exinde à summo Pontifice vultu Angelico remissionem omnium peccatorum. Qui cum diceret, Vtinam ego tanta venia indigerem: perfectæ absolutionis manus & amplæ benedictionis gratiam impertire festinat. Recedentibus autem omnibus, quia de illa manu prouincialis Ministri sacram receperat hostiam, subleuatis in cælum oculis, & iunctis ad Deum manibus, cum lachrymis ait suis sororibus: Laudate Dominum filiolæ meæ: quia tale beneficium hodie Christus mihi est dignatus tribuere, quod cælum & terra non sufficeret compensare. Ipsum hodie recepi altissimum, & eius Vicarium videre commerui. Circunstant matris lectum filiæ quamcitius orphanandæ: quarum animas acerbi doloris gladius pertransibat. Non somnus eas reuocat, non fames ipsas diuellit: sed lectulorum oblitæ & mensæ, nocte ac die solũ plangere delectabat. Inter quas Agnes virgo deuota lachrymarũ inebriata salsugine, sororẽ efflagitat, ne, se relicta, discedat. Cui Clara respondit: Placet Deo, soror charissima, q̃ discedã: sed tu flere desiste, quoniã post me ad Dominum festinè peruenies: & magnam, inquit, consolationem tibi faciet Dominus, priusquã mori ariis.

Innocẽtius Papa eã inuisit decũbentem.

Osculatur manũ & pedem Pontificis.

Prædicit Agnetis obitum.

VIDETVR tandem in extremis plurimis laborare diebus, quibus fides gentium & deuotio populorum excrescit, Cardinalium quoque & Prælatorum visitatione frequenti, vt vere sancta, quotidie honoratur. Quod vero est auditu mirabile, cum decem & septem diebus nullum cibum sumere posset, tanta est à Domino fortitudine vigorata, vt omnes ad se venientes, in Christi seruitio confortaret. Nam cum vir benignus, frater Reinaldus in tantarum infirmitatum longo martyrio ad patientiam hortaretur, liberrima ei voce respondit: Postquam Domini mei Iesu Christi gratiam per illum seruum suum Franciscum agnoui, nulla pœna molesta, nulla pœnitentia grauis, nulla mihi, frater charissime, infirmitas dura fuit. Domino autem propitius agente, & iam quasi ad ianuam stante, iubet & vult sibi sacerdotes & spiritales fratres assistere, passionem Domini & sancta verba recitare. Inter quos dum apparet [a] frater Iuniperus, egregius Domini iaculator, quia calida sæpe verba de Domino eructabat, noua hilaritate perfusa quærit, si aliquid noui de Domino haberet ad manum. Qui aperiens os suum, de fornace feruidi cordis flammantes verborum scintillas emittit, atque in eius parabolis virgo Dei magnum solatium sumit. Lachrymantes tandem se vertit ad filias, quibus paupertatem Domini recommendans, beneficia diuina laudando commemorat. Benedicit deuotos deuotasque suas, & omnibus dominabus monasteriorum pauperum, tam præsentibus, quam futuris, largam benedictionis gratiam imprecatur. Cætera sine fletu quis referat? Adstant illi duo B. Francisci socij benedicti: quorum vnus Angelus mœrens ipse, consolatur mœrentes, alter Leo, recedentis lectulum osculatur. Plangunt filiæ destitutæ piæ matris recessu, & quam vltra visuræ non essent, prosequuntur cum lachrymis recedentem. Dolent amarissime totum earum solatium cum illa migrare, seque in valle lachrymarum relictas, non iam à sua magistra vlterius consolandas. Vix à dilaceratione corporum solus pudor continet manum, & doloris ignem illud efficit acriorem, quod exteriori planctu nõ sinitur vaporare. Imperat claustralis censura silentium, extorquet vis doloris gemitum & singultum. Tument lachrymis facies, & nouas adhuc aquas mœrebundi cordis impetus subministrat. Ad se autem conuersa virgo sanctissima, suam animam silenter alloquitur: Vade secura, quia bonum habes conductum itineris. Vade, quoniam qui te creauit, sanctificauit: & custodiens te semper, velut mater filium, tenero amore dilexit. Tu, inquit, Domine [b] benedictus sis, qui me creasti. Quam cum quædam ex sororibus interrogaret, cui loqueretur, illa respondit: Ego loquor animæ meæ benedictæ. Necille gloriosus conductus longe distabat. Nam ad quandam filiam se conuertens, Vides tu, inquit, ô filia Regem gloriæ, quem ego video? Super aliam quoque facta est manus Domini, & corporalibus oculis felicem inter lachrymas excipit visum. Iaculo quidem profundi doloris confossa, versus portam domus aciem dirigit oculorum: & [c] ecce in vestibus albis turba ingreditur virginum, quæ omnes aurea serta suis capitibus deferebant. Gradiuntur inter eas vna præclarior cæteris, ex cuius corona, quæ in summo sui, fenestrati thuribuli speciem prætendebat, tantus splendor irradiat, vt noctem ipsam in diei lucem intra domum conuertat. Procedit ad lectulum, vbi sponsa filij decubat, & amantissime se super eam inclinans, amplexum dulcissimum præstat: Profertur à virginibus miræ pulchritudinis pallium, ac certatim deseruientibus cunctis, & Claræ corpus tegitur, & thalamus adornatur. In crastino igitur beati Laurentij, egreditur anima illa sanctissima, præmio perpetuo laureanda: temploque carnis soluto, spiritus feliciter migrauit ad astra. Benedictus talis exitus de valle miseriæ, qui introitus ei beatæ factus est vitæ. Iam pro tenui viatico mensa lætatur ciuium supernorum: iam pro vilitate cinerum, regno beata cælico, æternæ stola gloriæ decoratur.

a Iuniperi seruor.

Talẽ fiduciã præstat non sola fides, sed vitæ optime trãsactæ conscientia.

b Videt Christum sub mortem.

c Visio cuiusdã virginis.

Eius felicissimus decessus.

RVMOR incontinenti de transitu virginis totum stupendo auditu concutit populum ciuitatis. Confluunt viri, confluunt mulieres ad locum, atque in tanta multitudine gentes inundant, vt sola videatur ciuitas remanere. Omnes sanctam omnes Deo charam proclamant, & inter laudum verba nonnulli fletibus manant. Accurrit potestas cum caterua militum & multitudine armatorum, seroque illo ac tota nocte custodias adhibent diligentes, ne forte de pretioso thesauro, qui iacebat in medio, pati contingeret detrimentum. Commouetur die sequenti curia tota: Christi Vicarius cum Cardinalibus accedit ad locum, totaque ciuitas versus S. Damianum dirigit gressus suos. Ventum erat ad celebrandum diuina, cum fratribus incipientibus officium mortuorum, repente dominus Papa officium de Virginibus, non de mortuis, fieri debere proloquitur: vt prius eam canonizare videretur, quam corpus traditum esset sepulturæ. Respondente autem viro eminentissimo domino Ostiensi, morosius in his fore agendum. Missa de mortuis celebratur. Considente postmodum summo Pontifice, Cardinalium quoque & prælatorum cœtu, Ostiensis Episcopus, de vanitate vanitatum sumpta dicendi materia, vanitatis egregiam contemptricem nobili sermone commendat. Circundant ilico sanctum funus deuota dignatione presbyteri Cardinales, & circa virginis corpus solita officia complẽt. Tandemque nec tutum esse censetur, nec dignum, vt tam preciosum pignus tam longe distet à ciuibus. Leuatur cum hymnis & laudibus, cum tubarum clangore ac iubilatione solenni ad S. Gregorium honorifice deportatur. Nam & hic locus ille est, vbi S. Patris Francisci corpus primo conditum fuerat: vt qui viam vitæ viuenti parauerat, etiam morienti locum quodam præsagio præpararet. Factus est proinde concursus populorum ad tumulum virginis, laudantiũ Deũ atq; dicentiũ: Vere sancta, vere gloriosa regnat cũ Angelis, quæ tantũ honorẽ ab hominibus sumit in terris. Intercede pro nobis ad Christum primiceria pauperum dominarum, quæ innumeros ad pœnitentiam, innumeros conduxisti ad vitam. Paucis interiectis diebus, Agnes ad Agni nuptias euocata, sororem Claram ad æternas delicias subsecuta est: vbi ambæ Sion filiæ, natura, gratia & regno germanæ, Deo iubilant sine fine. Et vere consolationem illam, quã Clara repromiserat, Agnes, antequam migraret, accepit. Nam sicut sorore præuia, de mundo ad Crucem transierat: sic dum Clara signis & miraculis rutilaret, Agnes post ipsam de luce finibili mature volauit ad Deum: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Exequiæ valde celebres virginis Christi amore paupertimæ.

Agnes virgo sororem suam Clarã feliciter morte subsequitur

ILLA sunt sanctorum signa mirifica, illa miraculorum testimonia veneranda, quæ in morum sanctitate & operum perfectione consistunt. Iohannes quidem signum fecit nullum, non tamen sunt vel erunt Iohanne, qui signa faciunt sanctiores. Ideoque sufficeret sanctæ virgini Claræ ad testimonium sanctitatis perfectissime suæ vitæ præconium, nisi interdum aliud exposceret partim temporum, partim deuotio populorum. Clara itaque dum viueret, meritis, & iam in abyssum absorpta, perpetuæ claritatis, nihilominus adhuc miraculorum luce per mundi cardines mirifice declaratur. Cogit syncera atque iurata veritas multa conscribere: cogit multitudo quam plura transire. Puer quidam, nomine Iacobinus de Perusio, non tam infirmus, quam dæmonio pessimo videbatur obsessus. Nunc enim in ignem sese desperate proiiciens, nunc in terra collidens, vsque ad dentium fractionem lapides mordens, laniabat miserrime caput suum, & corpus sanguine cruentabat, Ore distorto linguam foris proiiciens, membrorum machinam tam facile glomerabat, vt sæpe crus suum poneret super collum. Singulis diebus per duas vices puerum ipsum prædicta vexabat insania: nec illi duæ personæ obsistere poterant, quin propria exueret vestimenta. Peritorum medicorum iuuamen requiritur, sed nullus qui sciat consulere, inuenitur. Pater eius, Guidolotus nomine, postquam infortunij tanti remedium apud homines nullum inuenit, ad S. Claræ merita se conuertit. O virgo, inquit, sanctissima, & mundo venerabilis Clara, tibi miserum natum deuoueo, à te sanitatem eius tota supplicatione deposco. Festinat ad sepulchrum eius fide plenus, & allatum puerum super tumbam virginis ponens, protinus opem, dum poscit, acquirit. Statim enim puer ab illa infirmitate liber efficitur, & iam vlterius nulla consimili læsione vexatur. Alexandria de Facto Perusinæ diœcesis, dæmonio nequissimo vexabatur. Quam dæmonium in suam redegerat potestatem, vt faceret per excelsam rupem, quæ in crepidine fluminis eminebat, sicut auiculam volitare: per tenuissimum quoque arboris ramum fluuio Tyberis impendentem, faciebat descendere, atque eam ibidem quasi ludo vacare: suorum quoque merito peccatorum, cum latus sinistrum penitus amisisset, & manum contractam haberet, medicinis sæpe tentatis nihil proficiebat: venit ad tumbam gloriosæ virginis Claræ corde compuncta, eiusque meritis inuocatis, contra suum illud triplex periculum vnius remedij salutatem sumit effectum. Contracta quidē manus extenditur, latus sanitati redditur, possessa à dæmonio liberatur. Altera mulier eiusdem loci, à dæmonio & multis doloribus, eodem tempore ante sepulcrum Sanctæ, munus liberationis accepit. Puerum quendam Francigenam, qui curiam sequebatur, furiæ morbus inuaserat, quæ ipsi & loquelæ abstulerat vsum, & corpus monstrose fecerat inquietum. Detineri ab aliquo minime poterat, sed potius intra manus detinere volentium horribiliter se frangebat. Ligatur funibus lectulo mortuorum, & à compatriotis ad ecclesiam S. Claræ defertur inuitus, ante sepulcrum eius deponitur, & statim pro fide offerentium peroptime liberatur. Valentinus de Spello, caduci morbi ruinæ intantum erat obnoxius, quod sex per diem vicibus indifferenter vbilibet corruebat, Cruris etiam contractione plagatus, liber ambulare non poterat. Ducitur asello vectus ad S. Claræ sepulcrum: vbi duobus diebus & tribus noctibus iacet: die tertio, nullo tangente, crus eius fragore magno personuit, & ab vtraque infirmitate sanatus illico fuit. Iacobellus dictus filius Spoletinæ, duodecim annos cæcitate percussus, ducem itineris sequebatur, nec sine ductore quoquam poterat, nisi in præcipitium, ambulare. Nam & semel à puero parumper dimissus, in præcipitium actus, brachij fracturam cum vulnere capitis reportauit. Hic cum iuxta pontem *Vernij quadam nocte dormiret, apparuit ei domina quædam in somnis, dicens: Iacobelle, quare tu ad me non venis Assisium, vt libereris? Qui mane consurgens, duobus aliis cæcis tremebundus recitat visionem. Respondent illi: Dominam quandam nuper audiuimus in Assisij ciuitate migrasse, cuius sepulcrum per sanitatum munera & per multa miracula manus Domini dicitur honorare. Quo audito, impiger factus concite properat, & nocte hospitatus apud Spoletum, eandem cernit iterum visionem. Ocyus aduolat, totum se præ amore luminis ad cursum præcingens. Perueniens autem Assisium, tantas ante virginis mausoleum gentium concurrentium reperit turbas, vt ipse intrare nullatenus posset ad tumbam. Supponit lapidem capiti suo, & cum fide magna, dolens tamen, quod introitum habere non posset, somnum capit præ foribus eius. Et ecce tertio vox ad eum: Benefaciet tibi Dominus, Iacobe, si poteris introire. Euigilans ergo, rogat cum lachrymis turbas, clamans & preces ingeminans, vt ei propter diuinam pietatem viam præstare dignentur. Data sibi via, calceamenta proiicit, vestes exuit, collum corrigia cingit, & sic humiliter sepulcrum contingens, lentum somnum incurrit. Surge inquit ei beata Clara, surge, quia liberatus es. Extemplo surgens, omni cæcitate discussa, omni oculorum caligine relegata, dum clare per Claram videt, luminis claritatem Deum laudando clarificat, & pro tanti mirificentia operis ad benedicendum Deum omnes gentes inuitat. Perusinus quidam, vocatus Bonus Iohannes, cum suis ciuibus contra Fulginates perrexerat, Cumque hinc inde concertatio incepisset, grauis ictus lapidis eius manum dura quassatione perfregit. Expendit in medicos pecuniam multam sanitatis amore, sed nullo potest medicinali suffragio intantum iuuari, quin ipsam manum portet inutilem, & ad omne opus penitus impotentem. Dolens itaque illius quasi non suæ dextræ pondus ferre, vsu carere, optat sibi pluries esse truncatam. Audiens vero, quæ per famulam suam Claram Dominus dignabatur ostendere, votum vouēs, ad sepulcrum virginis properat, affert cereum imaginem manus, & super tumbam S. Claræ incumbit. Statim priusquam ecclesiam exeat, manus eius perfecte restituta est sanitati. Petronus quidam de castro Bitone, trium annorum infirmitate consumptus, totus fere diutini languoris tabe desiccatus apparuit. Cuius violentia morbi adeo contractus erat in crutibus, vt curuus semper & ad terram reflexus, vix cum baculo pergere posset. Explorat pater pueri multorū solertiam medicorum, illorum præcipue, qui fractis ossibus medendi peritiam habebāt. Paratus erat omnia bona sua expendere pro recuperanda pueri sanitate. Cumque responderetur ab omnibus, nullius artis ope illi morbo posse succurri, ad nouæ sanctæ suffragia, cuius audiebat magnalia se conuertit. Portatur puer ad locum, vbi preciosa virginis spolia requiescunt, & non diu ante sepulcrum iacens, perfectæ sanitatis gratiam sumit. Confestim nanque rectus & sanus exurgit, ambulans & exiliens, & laudans Deum, & ad S. Claræ laudes populum confluentem inuitat. Erat puer decem annorum in villa S. Quirici Assisinatis diœcesis, claudus ex vtero matris suæ, tibias habebat exiles, pedes in transuersum iactabat, & tortuose deambulans, vix poterat surgere cum cadebat. Mater eius beato Francisco pluries eum deuouerat, nec vllius meliorationis opem acceperat. Audiens vero beatam Claram nouis coruscare miraculis, ad sepulcrum eius puerum deportauit. Post aliquot dies sanatis ossibus tibiarum, ad rectitudinem sunt membra reducta, & quod S. Franciscus multis precibus exoratus, non tribuit, sua discipula Clara virtute diuina concessit. Ciuis Eugubinus, nomine Iacobus de Franco, puerum quinquennem habens, qui debilibus pedibus nunquam ambulauerat, nec poterat ambulare, tanquam ostentum suæ domus, & opprobrium suæ carnis deplorabat. Cubitabat in solo, reptabat in cinere, voluens se quandoque ad scamnum, nec potens erigere: cui natura gradiendi desiderium dederat, negauerat facultatem. Vouent puerum parentes eius meritis S. Claræ, atque vt ipsorum verbo dicatur, volunt esse hominem sanctæ Claræ, si per eam sanitatem fuerit consecutus. Protinus voto emisso, virgo Christi suum hominem sanans liberæ ambulationis officium in oblato sibi puero reparauit. Illico parentes ad virginis tumulum cum puero properantes, eum subsilientem & gaudentem Domino obtulerunt. Mulier quædam de castro Menanij, Pleneria nomine, diu contractionem renum perpessa, non nisi baculo sustentata poterat ambulare. Adminiculo tamen baculi non curuum erigebat corpus, sed nutantes vtcunque trahebat gressus. Deferri se fecit quodam die Veneris ad tumulum S. Claræ: vbi preces ad eam deuotissime fundens, celeriter obtinuit, quod fideliter postulauit, Sequenti nanque sab-

Iohan. 10. Sanctiss. Iohannes Baptista nullū vnquam fecit miraculum.

Dæmoniacus puer sanatur.

Item dæmoniacæ duæ.

Item puer furiosus.

Comitialis homo liberatur.

Ingens moltitudo concursus ad sepulcrū S. Claræ.

Cæcus videt.

Manus incurabilis restituitur.

Puer contractus restituitur.

Item claudus puer.

Item alius.

Item cōtracta fœmina

*Cūnarini.

baro, integra sanitate obtenta, propriis pedibus est reuersa, quæ fuerat per alios adducta. Tumores gutturis, quos vulgari sermone scrofulas vocant, puella quædam Perusina cum dolore multo diu portauerat, Viginti quidem glandulæ numerabantur in gutture, vt ipsum puellæ guttur satis capite crassius videretur. Duxit eam sæpe mater eius ad memoriam virginis Claræ, vbi ipsius sanctæ beneficium deuotissime implorabant. Cumque tota quadam nocte ante sepulcrum puella iaceret, prorumpente sudore strumæ illæ mollificari cœperunt, atque de suo loco paululum commoueri. Processu vero temporis, per S. Claræ merita sic euanuerunt, vt nulla penitus vestigia remanerent. Consimile malum vna de sororibus, Andrea nomine, dum adhuc in carne virgo Clara maneret, portabat in gutture suo. Mirum certe, quod in medio lapidum ignitorum anima tam frigida latitabat, & inter prudentes virgines desipiebat imprudens. Hæc siquidem nocte quadam guttur suum vsque ad præfocationem constrinxit, vt globum illum per buccam proiiceret, volens de seipsa diuinam supergredi voluntatem. Sed hoc incontinenti per spiritum Clara cognouit. Curre, inquit vni, curre velociter in inferiorem domum, & ouum calefactum sorori Andreæ de Ferraria sorbendum præbe, simulque cum illa ad me ascende. Properans illa, reperit dictam Andream loquela priuatam, propriæ manus iniectione suffocationi propinquam. Releuat eam, vt potest, & secum ducit ad matrem, cui & dixit famula Dei: Misera, cogitationes tuas Domino confitere, quas & ego bene cognoui. Ecce quod sanare voluisti, sanabit Dominus Iesus Christus. Sed vitam muta in melius, quoniam de infirmitate alia, quam patieris, non consurges. Ad cuius verbum spiritum compunctionis accepit, & vitam satis egregie mutauit in melius. Post modicum ergo sanata de scrofulis, de alia infirmitate migrauit. Crudelium luporum feralitas sæua *Contractam vexare solebat: qui in ipsos homines irruentes, humanis sæpe carnibus pascebantur. Mulier ergo quædam, nomine Bona, de monte Galliano Assisinatis diœcesis, duos filios habens, vnius, quem lupi rapuerant, vix planctum compleuerat, cum ecce ad secundum consimili ferocitate festinant. Stante nanque matre in domo, & aliquid rei familiaris agente, puero deambulanti exterius lupus dentes infigit, ac per ceruicem mordens, cum tali præda ad syluam quantocyus tendit. Audientes autem pueri stridores homines, qui erant in vineis, ad matrem clamant, dicentes: Vide, si filium tuum habes: quoniam ploratus insuetos paulo ante persensimus. Cognoscens mater filium à lupo direptum, clamores in excelsum leuat, & vlulatibus aërem complens, virginem Claram inuocat. dicens: Sancta & gloriosa virgo Clara, redde mihi miserum filium meum. Redde, ait, redde infelici matri natellum. Quod si non feceris, me ipsam aquis necabo. Currentes itaque vicini post lupum, reperiunt infantulum à lupo in sylua dimissum, & canem iuxta puerum eius vulnera delingentem. Ceruici primos iniecerat morsus bestia fera: dehinc vt prædam leuius ferret, ipsius pueri renibus suas impleuerat fauces, & vtrobique non leuis attactus signa relinquerat. Voti compos effecta mulier, cum suis vicinis ad suam properat adiutricem, & pueri varias plagas omnibus videre volentibus monstrans, Deo & S. Claræ gratias copiosas exoluit. Puella quædam de castro *Cannarti, clara die in agro sedebat: in cuius sinu mulier altera reclinauerat caput. Et ecce lupus hominum rapax, furtiuos ad prædam concitat gressus. Quem tamen puella vidit: sed quia canem credidit, non expauit. Cumque infantula cœpto intenderet scrutinio capillorum, efferatur in illam bestia truculenta, eiusque vultum suo vasto hiatu concludens, prædam portabat ad syluam. Surgit protinus mulier stupefacta, & S. Claræ memor, clamores suscitat, dicens: Succurre sancta Clara, succurre: tibi in hac hora puellam istam commendo. Ipsa denique, mirabile dictu, quæ lupi dentibus portabatur, contra lupum inuehitur, dicens: Portabis ne tu latro vlterius, tantæ virgini commendatam? Qua inuectione confusus, puellam statim in terram molliter posuit, & quasi latro deprehensus, festine discessit.

Puellæ strumosæ sanatio.

Item strumosæ monialis.

Infans è lupi faucibus eripitur

*Ceranarij

XXX.

Residente autem in sede beati Petri clementissimo domino Alexandro IV. viro totius sanctitatis amico, qui & religiosorum tutela, & religionum firma columna erat, dum horum mirabilium relatio curreret, & de die in diem fama virtutum virginis latius insonaret, canonizationem tantæ virginis ipse iam mundus cum desiderio expectabat. Dictis itaq; Pōtifex, tantorū turba signorū quasi *re insolita excitatus, de canonizatione eius vna cū Cardinalibus cœpit habere tractatū Cōmittuntur personis solēnibus & discretis examināda miracula, vitæ quoq; magnalia discutiēda tradūtur. Inuenitur Clara, dū viueret, omniū virtutū exercitio clarissima: inuenitur post transitum veris & probatis miraculis admiranda. Die n. ad hoc statuta, cum cœtus Cardinaliū conuenisset, Archiepiscoporū & Episcoporū conuentus adesset, Cleri concio ac religiosorum, sapientum quoq; & potentū plurima multitudo assisteret: summo Pontifice illud salubre negocium in medium proponente, ac Prælatorum iudicium sciscitante, vniuersi prompto fauore propensius annuentes. Clatā dicunt clarificandam in terris, quā Deus clarificauit in excelsis. Instante vero die migrationis eius ad Dominum, duobus annis ab ipsius transitu reuolutis, Prælatorum & totius Cleri multitudine conuocata sermone quoque præmisso, felix Alexander, cui hæc à Domino fuerat gratia reseruata, cum celebritate permaxima sanctorum catalogo Claram reuerenter adscripsit, festum eius solenniter in tota Ecclesia celebrandum instituit, atq; ipse prius cum tota Curia solennissime celebrauit. Acta sunt autem hæc apud Anagniam in ecclesia maiori, anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimoquinto, Pontificatus Domini Alexandri Papæ IV. anno primo: ad laudem Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum.

Item puella *in rem solitam.

Asseribitur catalogo Sanctorum

An.730.

MARTYRIVM EGREGIVM BEATISSIMORVM PORCARII ABBATIS ET QVINGENTORVM MONACHORVM PASSIM IN SACRA Insula Lerinensi, ex fidelissimis per antiquis manuscriptis cœnobii Lerinensis depromptum.

Avg.12.

Empore Caroli qui vt in Chronicis reperitur ob victorias quas fecerat Martellus vocabatur: cum exigētibus peccatorum spurcitiis disponeret dominus affligi genus humanū per sæuitiā paganorū quatenus alios saltem perterritos pœnæ timore alios horrore à suis erroribus reuocaret, nefandæ gentis exercitus Aggarenorum loca suæ habitationis, tanquam de viuariis egrediens in partes Galliarum venit. Quæ videlicet gens crudelissima, omni humanitate postposita, vbique terrarum grassatur, maritima quæque vltra citraq; peragrando demoliens tandē prouinciā Narbonensem venit, Vbi deuastans omnia suo imperio Christi abolito nomine intendebat eā subiugare: Christiani vero, quia mari & Alpibus cingebātur, exterriti, derelictis ciuitatibus & oppidis suis, miserabile visu, ad montana confugiebant vt barbarorū manus possent effugere, cumq; gens barbara longe, lateq; suæ sedis crudelitatē extenderet, ita in solitudinem redegit pene totam regionē vt in heremi vastitatem loca prius desiderabilia conuersa viderentur, vrbes etiā nobilissimas terræ & solo coæquans, castella depopulans oppida subruens, ouiliaq; Domini euertens non minimas Christianorum strages dedit. Num volētes illorum ferocitati resistere Christiani duces extremi armisque potentes nobilissimi viri omnes subgladio Sarraceno occubuerunt. I.

Et cum iam nullus pene locus superesset in terris, nec in mari, quem nefandorum hominum rabies non deuastiasset, sanctam Lerinensem insulam inuadere festinant: erat enim in eadem Insula à longis retro temporibus domus Religionis, quæ retinens maximum examen monachorum, præter cæteras longe lateque diffusas omni sanctitate, famaque celeberrima circumquaque rutilabat, eo quippe tempore cœnobio Lerinensi præerat vir per cuncta laudabilis sanctus Porcarius Abbas, qui sanctam congregationem illam in diuino opere instruebat verbis & informabat exemplis, quæ congregatio in tantum sub beati viri disciplina sanctitate profecit: vt omnes prouinciæ Galliarum clerici Episcopum, monachi sibi poscerent Abbatem in Insula Lerinensi. Igitur cum gens Aggarenorū furiens oēm depopulasset prouinciam, plurimisq; pro Christi nomine trucidatis, Angelus dominipet dies decē præueniens apparuit iū somnis S. Porcario dicens, Surge velociter & occulta venerandas reliquias, quas in hac II.

S. Porcarius Abbas Lerinensis.

Angelus apparet S. Porcario.

sacra